THE ITINERARY OF BENJAMIN OF TUDELA (*concluded*).

Hebrew Text.

ומשם עד אל גנגלה מהלך ט״ו יום [1] דרך ים ושם כאלף [2] מישראל:
ומשם לכולן [3] שבעה ימים דרך ים ואין שם יהודים [4]· ומשם י״ב
יום [5] לזביד [6] ושם יהודים מועטים [7]: ומשם דרך ח׳ ימים [8]
להודו אשר ביבשה הנקרא ארץ אעדאן [9] והיא עדן אשר בתלסר·
ובה הרים גדולים ושם מישראל [10] ואין עליהם עול גוים· ולהם
צך ערים ומגדלים בראשי ההרים [11] | ויורדים לארץ המישור [12] הנקראת
לוביא [13] והיא ממשלת אדום והם האלובים שבארץ לוביא [14] ונלחמי׳
עמהם היהודים ולוקחים שלל ובוזה ועולים אל ההרים ואין אדם יכול
להלחם עמהם· ובאין [15] מאות׳ היהודים אשר בארץ עדן [16] רבים לארץ
פרס ולארץ [17] מצרים: ומשם לארץ אסואן [18] מהלך כ׳ יום במדבר
היא סבא אשר על נהר פישון הוא היורד מארץ כוש· ושם מבני
כוש שיש [19] להם מלך וקוראין אותו סלטאן אל חבשה [20]: ויש אומה
מהן שהן כבהמות [21] אוכלין העשבים על שפת פישון ובשדות והם הולכים
ערומים [22] ואין להן דעת כשאר בני אדם· ושוכבים [23] עם אחיותיהם ועם
מי שימצאו והיא חמה [24] מאד· ובשהולכין אנשי אסואן לשלול שלל בארצם

[1] R transposes ומשם ט״ו ימים לגינילה; A ומשם שלשה ימים אל גינגלה כהלך חמשה עשר ימים. — [2] R ב׳ אלף; A כמו אלף. — [3] R לְבוּלַן ז׳ ימים (sic) לז׳ ימים; E לקולנו. — [4] A ישראל. — [5] R י״ב ימים; A שנים עשר ימים. — [6] R לְזֻבִיד; E לזוית. — [7] A מעטים. — [8] R ומשם ב׳ ימים מהלך; A ומשם שמונה ימים. — [9] BM אעראן; R מעדן; A בערן; E בערן; C and other Edd. בעדאן. — [10] RA insert הרבה. — [11] R וראשי ההדים (omitting יורדים) לארץ המישור הנק׳ לוביא והיא ממשלת (omitting ארום) אשר בארץ טוביה. — [12] In BM the line ends with לארץ המי, המי being the beginning of the word המישור with which the next line begins; A and Edd. המעטום. — [13] A נוביא continuing היא. — [14] A והם הנובים (Ed. C הלובים) אשר בארץ נוביא (Ed. C לוביא). — [15] A inserts שם. — [16] A עראן. — [17] A וארץ; R omits היהודים and עדן רבים. — [18] R אלוהם and omits the rest till after ומשליכים, note 2, p. 665. — [19] A מהלך עשרים יום במדבר שבא על נהר פישון היורד מארץ כוש שיש, omitting from כוש to כוש. — [20] A סולטאן אל חבש. — [21] A ויש מהם קצת שהם כבהמות לכל ענייניהם. — [22] A והולכים בשדות ערומים. — [23] A שוכבין. — [24] A ארץ המה.

PAGE 4a OF CASANATENSE MS. 3097; CORRESPONDS WITH ASHER'S EDITION, P. 12, LINE 6, TO P. 14, LINE 15

מוליכים עמם [1] לחם וחטים וצמוקים ותאנים ומשליכים אליהם [2] ובאים
אחרי המאכל ומביאים מהם שבויים הרבה [3]· ומוכרים אות׳ בארץ |
צז מצרים ובכל ממלכות [4] אשר סביבותיהם והם העבדים השחורים בני חם ·
ומאסואן מהלך י״ב יום עד חלואן [5]· ובה כמו ש׳ [6] יהודים · ומשם
הולכים בשיירות מהלך נ״ [7] יום דרך המדבר הגדול [8] הנקרא אל צחרא [9]
למדינת זוילה היא חבילה [10] (sic) בארץ גאנה [11]· ובאותו מדבר [12]
יש הרי החול והעת [13] שיעלה [14] הרוח מכסה שיירות [15] בחול ומתים כולם
בחול תחת החול [16] והניצלין מהן מוליכין נחשת וחטים ופירות ומיני
קטניות [17] ומלח ומביאים משם זהב וכל המרגלי׳ [18] היקרות והיא בארץ [19]
כוש הנקראת אל חבש בירכתי [20] מערב· ומחלואן דרך יג״ יום לקוץ [21]
המדינה היא כוש והיא [22] תחלת ארץ מצרים ובה כמו ש״ [23] יהודים·
ומשם שלש מילין עד פיום היא פיתום [24] ובה כמו מאתים [25] יהודים·
ועד היום רואין [26] שם מן הבניין שבנו אבותינו [27]: ומשם למצרים ד״
צח ימים | היא מצרים העיר הגדולה [28] היושבת על נהר [29] נילום הוא
פישון· והוא אל ניל [30]· ובה כמו שבעת אלפים [31] יהודים· ושם שני
בתי כנסיות אחת לאנשי ארץ ישראל ואחת לאנשי ארץ בבל· וקוראין
לכנסת אנשי [32] ארץ ישראל כנסי [33] אל שאמיין· ולכנסת אנשי בבל כנסי
אל עראקיין [34] ואינ׳ נוהגין כולם [35] מנהג אחד בפרשיות ובסדרים של תורה [36]
כי אנשי בבל נוהגין לקרות בכל שבוע פרשה כמו שעושי׳ בספרד [37]
וכמנהגנו שאנו נוהגין [38]· ובכל שנה ושנה מסיימין את התורה· ואנשי
ארץ ישר׳ [39] אינ׳ נוהגין כך אבל [40] עושין מכל פרשה [41] ג״ סדרים

[1] A עמהם. — [2] Here R resumes; A continues והם באים. — [3] A ומביאין אותם שבויים; omitting הרבה. — [4] R A הממלכות. — [5] R A ומאסואן עד חלואן שנים עשר יום. — [6] R A שלש מאות. — [7] R A חמשים. — [8] A דרך מדבר. — [9] R אַל צַחְרָא. — [10] A חוילה. — [11] R למדינת חוילה גאנה. — [12] R A המדבר. — [13] A הרי חול ובעת. — [14] R A שיקום. — [15] R את השיירות; A השיירות. — [16] R omits בחול; A כולם בתוך החול. — [17] A עמהם ברזל ונחשת ומיני פירות ומיני קטנית. — [18] A הזהב והמרגליות. — [19] A מארץ. — [20] A אלחבש מירכתי. — [21] R דרך ים לקרן. — [22] R היא ראש כוש והיא; A היא ראש. — [23] R ג׳ מאות; A שלשים אלף. — [24] R omits שלש מילין; A ומשם עד פיום המשה ימים והיא פיתום. — [25] A עשרים (similarity of כ and ר). — [26] R A ועד היום הזה נראה. — [27] R מבניין אבותינו שבנו. — [28] A והיא עיר גדולה, omitting מצרים. — [29] R A שפת instead of נהר; A omits הוא פישון. — [30] R אַל נִיל. — [31] R כמו ז אלף; A כמו אלפים. — [32] O fol. 61 begins with אנשי but omits ארץ. — [33] O כנסיה; R כְּנִסְיָּה אַלְשַׁמְיִין. — [34] R כנסייה אלערקין; O כנסיה אל עראקיין; A אחת לאנשי ארץ ישראל כניסיה אל שאמיין ואחת כנסת אנשי בבל כניסיה אל עראקיין. — [35] A omits. — [36] O התורה. — [37] R A O בכל ספרד. — [38] R עושין; A omits וכ׳ ש׳ נ׳, also ושנה. — [39] O omits. — [40] R אלא. — [41] O adds ופרשה.

ומסיימין את התורה לסוף ג״ שנים: ויש ביניהם מנהג ותקנה[1] להתחבר
כולן ולהתפלל ביחד ביום שמחת תורה וביום[2] מתן תורה· וביניהם[3]
נתנאל שר השרים ראש הישיבה והוא ראש לכל הקהלות[4] של מצרים
להקים רבנים וחזנים והוא משרת פני המלך הגדול היושב[5] בארמון צוען[6]
המדינה· והיא עיר[7] המלוכה לבני[8] ערב: ושם אמיר[9] אל מומנין |
אבן אבי טאלב[10]· וכל בני ארצו נקראין עלויין[11] אשר מרדו באמיר צט
אל מומנין אל עבאסי היושב בבגדאד[12] וביניהם קנאה עד לעולם[13] כי זה
עשה כסא בצוען כמדומה לו[14]· והוא יוצא שני פעמים[15] בשנה· אחת[16]
בשעת[17] חגם והשנית[18] כשיוצא[19] נילוס הנהר וצוען מוקפת חומה ומצרים
אין לה חומה כי היאור סובב[20] אותה מצד אחד· והיא עיר גדולה ובה
שוקים[21] ופונדקאות הרבה[22]: ויהודים[23] עשירים הרבה יש[24] בה· ולא
ירד בה מטר וקרח ושלג[25] לא[26] ראו בה[27] מעולם· והארץ חמה ביותר·
והיאר[28] יוצא פעם אחת בשנה בחדש אלול ומכסה כל הארץ ומשקה
אותה מהלך ט״ו יום[29] והמים נשארים אלול ותשרי על פני[30] הארץ
להשקותה ולרוותה[31]: ויש להם עמוד שיש[32] דבנו[33] בחכמה לדעת שעור
עליית היאור[34] והיא על פני[35] אי אחת[36] בתוך המים· נשמט בכ״י
[והוא העמוד י״ב אמות[37] על פני המים] ובשעה שעולה היאור ומכסה |
אותו יודעים כי כבר עלה היאור וכסה ארץ מצרים מהלך ט״ו יום· ק
ואם נתכסה[38] חצי העמוד לא יכסה אלא[39] חצי הארץ· ובכל יום ויום
מודד אדם אחד העמוד[40] ומכריז בצוען ובמצרים ואומ׳[41] תנו שבח
לבורא[42] כי עלה היאור היום[43] כך וכך ובכל יום[44] הוא מודד ומכריז·

[1] O תקנה ומנהג. — [2] R A O וכן ביום. — [3] O inserts ר׳; A רבי (E has ר׳ חננאל). — [4] O A קהלות; R A O omit של. — [5] R שיש. — [6] A inserts מצרים. — [7] R omits. — [8] A מלוכה לכל בני. — [9] O אלמיר (sic). — [10] R אַמִיר אַלְמוּמְנִין בן אַבִי טָלֶב; O בן עלי בן אבישאלב; A עלי אבן אבוטלב. — [11] R O עלוין; A מורדים. — [12] BM בבגדאר, as elsewhere. — [13] R O עולם. — [14] A והוא הושיב כסאו בצוען כי הוא הדומה לו. — [15] R והוא יושב שם פעמים. — [16] R O האחת. — [17] A בעת. — [18] R והאחת. — [19] O כיוצא. — [20] A מסבב. — [21] A שווקים. — [22] A omits. — [23] O והיהודים. — [24] O A omit יש; R transposes from ויהודים to בה wrongly after מעולם. — [25] O A ולא ירד שם מטר ולא קרח ולא שלג. — [26] R ולא. — [27] A omits. — [28] A O והיאור. — [29] A ימים. — [30] R inserts כל. — [31] O ולרוהה; A ולהרוותה. — [32] A של שיש. — [33] R שבנו; A שבנו שם; E שבנו אותה. — [34] R שיעור עליית היאורים; O שיעור עלית היאור; A omits from לדעת. — [35] O A והוא לפני. — [36] A אחד. — [37] O והוא העמוד משתים עשרה אמה; A והוא שתים עשרה אמות ארכו. — [38] O נכסה; A כסה. — [39] O היאור אלא; A כי אם. — [40] So BM; R מודד אדם את היאור; O מודד אדם היאור; A מודד אותם אדם אחד. — [41] O ויאמר. — [42] A לאל; R O add ית׳. — [43] R has היום after כי, O after עלה; A omits it. — [44] O adds ויום.

ואם כסה המים[1] לעמוד[2] כולו יש שובע[3] בכל[4] מצרים והיאור עולה
מעט מעט עד שמכסה הארץ לקצת ט"ו יום[5]: ומי שיש לו שדה שוכר
פועלים וחופרים[6] חפירה גדולה בשדהו ובאים הדגים בעלות המים
ונכנסים[7] בחפירות וכשיחסרו[8] המים נשארים הדגים בחפירות[9] ולוקחין
אותן בעלי השדות ואוכלים ומוכרים לסוחרים שמוליכין אותן ממולחים
בכל[10] מקום· והדגים ההם[11] שמנים ביותר וגדולים ומן השומן[12] שלהם
מדליקין נרותיהם בארץ ההיא· ואפי' אם יאכל[13] אדם הרבה מן הדגים
קא ושותה[14] | מימי[15] היאור לא יזיק אותו[16] לעולם כי המים מי רפואות
להם[17]: ושואלין בני אדם מפני מה עולה היאור[18]· ואומרי' אנשי מצרים[19]
כי למעלה בארץ אל חבש[20] והיא[21] ארץ חוילה יורד[22] מטר הרבה
בזמן עלות היאור ומרובם הוא עולה היאור[23] ומכסה פני הארץ· ובשעה
שאין היאור עולה אינן זורעין והרעב כבד בארצם[24]· והם זורעין במרחשון
לאחר שוב היאור למקומו· ובאדר קוצרים השעורי' ובניסן החטים· ויש
להן בניסן[25] דברבניות[26] ואגסים[27] וקשואים ודלועים הרבה[28] ופולים
וגלבונים ואפונים ומיני ירקות כגון פרפחנים[29] וירבוזים[30] וקטני'[31] וחזרת
וכוזברתא[32] ועולשין וכרובין[33] וכוראתי[34] ועכביות[35] והארץ מלאה כל[36]
טוב· והגנות והפרדסי' משקין אותם ממקוה המים ומימי היאור[37] נשמט
בכ"י [כי היאור] כשיבא למצרים משם יפרד[38] לארבעה ראשים שלולית[39]
אחת הולכת[40] דרך דמיאט היא כפתור ונופלת[41] שם בים· ושלולית[42]

[1] R O A מכסה היאור. — [2] A העמוד. — [3] R A שובע גדול. — [4] R O A בכל ארץ. — [5] R י"ט ימים; O A have לקצה. — [6] O A insert לו. — [7] A נכנסים. — [8] O A ובשעה שיחסרו. — [9] R omits from the preceding בחפירות. — [10] R O לכל. — [11] R O A omit ההם. — [12] (O השומין). — [13] O אכל. — [14] R ואפילו אם יאכל אדם מן הדגים הרבה והדגים שמנים מאד ביותר וגדולי הארץ לוקחין מן השומן של הדגים ומדליקין נרותיהם בארץ ושותים; A has. — [15] A ממי. — [16] R להם; A לו omitting לעולם. — [17] R O A כי (A inserts אותם) המים רפואה להם; — [18] R מפני מה המים עולים מן היאור; O מפני מה הוא עלות היאור; A ואומרים להם כמפני מה היא עלות היאור. — [19] R (Neub.) הארץ. — [20] R omits אל. — [21] O היא. — [22] O inserts שם, A בה. — [23] R omits הוא; O עלות היאור (see note 18); A omits from the last preceding היאור. — [24] A בארץ. — [25] R O A ובניסן יש להם. — [26] R A גודגדניות; O גדגדניות. — [27] R A ואגוזים; O ואגצים. — [28] R omits הרבה; A substitutes וחרובין. — [29] O פרפרונים. — [30] R ויכבוזים; A וירבוזנים. — [31] R וקשונים; O A וקטפים. — [32] R וכזבורתא; O וכסברתא; A וכוסברת. — [33] A ופרוחים. — [34] R וכרתים; O וכרתי; A omits. — [35] A substitutes ועגבים. — [36] R O מכל. — [37] R ומימי היאורים; A וממי היאור (cp. note 15); O A continue כי היאור. — [38] Ed. F inserts והיה; R O . . . ומשם. — [39] So also R O here and presently; A שביל. — [40] R אחת הולך; O A אחר הולך, A omits דרך. — [41] R O A ונופל. — [42] A ושביל.

שנית הולכת[1] לעיר רשיד[2] | הקרובה לאסכנדריאה[3] ונופלת שם לים[4]. קב
ושלולית[5] שלישית[6] הולכת דרך אשמון[7] ונופלת שם בים. ושלולית
רביעית הולכת בגבול מצרים. ועל ארבע[8] ראשים האלו[9] מדינות וכרכים
וכפרים מזה ומזה וכל בני אדם הולכים בספינות וביבשה אליהם. ולא יש[10]
ארץ מיושבת כמוה והיא רחבת ידים מלאה כל[11] טוב: וממצרים
החדשה למצרים הקדומה שתי[12] פרסאות והיא חרבה. ומקום בניין
החומות והבתים נראים עד היום[13]. וגם אוצרות יוסף ע"ה[14] שם הרבה
מאד בכל המקומות[15] והם בנויים בסיד[16] ובאבנים[17] בניין[18] חזק מאד[19]:
ויש שם עמוד אחד עשוי בכשוף לא נרא' כמוהו[20] בכל הארץ. ושם חוץ
לעיר כנסת משה רבי' ע"ה מימי קדם. ושם זקן אחד פרנס שמש[21] של
כנסת[22] והוא תלמיד חכם וקוראין אותו[23] אל שיך אבו אל נצר[24].
ובמצרים[25] החרב' כמהלך שלשה מילין. ומשם לארץ גושן ח' פרסאות
והיא בולבים[26]. | ושם כמו שלש מאות[27] יהודים והיא עיר גדולה. קג
ומשם חצי יום לעין אל שמס[28] והיא רעמסס. והיא חרבה. ושם
מהבניין שבנו אבותינו[29] מגדלים בנויים מלבנים. ומשם יום לאל בוביזיג[30]
ושם כמו מאתים יהודים. ומשם חצי יום לבנהא. ושם כמו ששים
יהודים[31]: ומשם למוניז פתה[32] חצי יום ושם ת"ק[33] יהודים: ומשם חצי

[1] O שני הולך; A אחר הולך. — [2] R רשית; E אסית. — [3] O לאלסכנדריא; RA לאלכסנדריאה; both continue ונופל. — [4] ROA בים. — [5] A ושביל. — [6] O שלישי הולך; A השלישי הולך. — [7] RO add העיר; A adds העיר הגדולה; ROA continue בגבול מצרים, omitting from ונופלת to הולכת; perhaps it is a dittolepsy, and the original text read: דרך אשמון העיר הגדולה בגבול מצרים ונופלת שם בים. ושלולית רביעית הולכים בספינה וביבשה הולכת בגבול מצרים. — [8] RO ארבעה. — [9] R הללו. — [10] A ואין בארץ ארץ נושבת. — [11] O מלאת מכל. — [12] A הקדמונה. — [13] A adds הזה. — [14] ROA omit ע"ה. — [15] RA ובכל המקומות; O ובכל המקום; E and Edd. CFA have the succeeding passage about the pillar ויש שם . . . . הארץ here (after the first מאר); but while Edd. C and F leave that passage of the pillar in the singular number to be followed by the plural of והם בנויים, E reads והוא בנוי, and A ויש שם עמודים עשויים . . . כמוהם בכל הארץ. — [16] O מסיד. — [17] OA ואבנים. — [18] RO ובנין. — [19] ROA עד מאד. — [20] R כמותו; OA ולא &c. — [21] RO שמשו. — [22] A הכנסת; E על הכנסת. — [23] R שמו; O omits. — [24] O אבונאציר; RE אבונצר; A אבונאצר. — [25] RE ומצרים. — [26] BM והיא בולבים׳; R omits; O היא ביולבאס; A היא (בולסיר) בלביש; E and Ed. C היא בולסיר סלבים. — [27] R ה מאות; A שלשת אלפים. — [28] R לארץ עין אלשמין; O לעין אלשמס; A לעיזקאל לעין אל שמס; OA continue היא. — [29] A inserts עליהם השלום ושם כמו. — [30] R לאלבוביזיג; O לאלבובאויג; A לאל בודאיג; E לאלבוויגו; Edd. C לאל בוביאיג and F לאל בובאיג. — [31] A omits the last passage. — [32] R למוניסיפתא; O puts חצי יום before למוניז פתה; E למנויפטא׳; A לזיפתא; Edd. C and F למנויפתא. — [33] R ה מאות; O כמו תק; A omits from this ושם till the next ושם.

יום לסמנו[1] ושם כמו מאתים יהודים ומשם ד׳ פרסאות לדמירה[2]·
ושם כמו תש״[3] יהודים· ומשם ה׳ ימים ללממנה[4] ושם כמו חמש
מאות יהודים[5]: ומשם שני ימים ללאסכנדריא׳[6] של מצרים והיא אמון
מנוא· אבל כשבנה אותה אלכסנדרוס מקדון[7] קראה על שמו ובנה
אותה בניין חזק ויפה עד מאד הבתים והארמונים והחומות מבניין יפה עד
מאד[8]· וחוץ למדינה[9] מדרש אריסטולוס[10] רבו של אלכסנדר[11] ושם
בניין גדול[12] ועמוד[13] שיש בין מדרש ומדרש[14] ושם כמו עשרים[15]
מדרשות שהיו באים שם מכל העולם ללמוד שם חכמת אריסטוטל׳[16] אל
פילוסוף· והעיר בנוייה חלולה[17] | למטה על ידי גשרים ובנה אותה קד
בחכמה גדולה[18] וחוצותיה[19] ישרות בתוכה בשוקות שאדם רואה מהם[20]
מהלך מיל משער לשער[21]· משער רשיד עד[22] שער הים: ושם בנה
מסילה על הנמל של אסכנדריאה[23] דרך מלך[24] בתוך ים[25]· ושם עשה
מגדל גדול הוא הנקרא[26] המנורה[27] ובלשון ערב מנאר אלסכנדריאה[28]
ושם[29] על ראש[30] המגדל כראי[31] של זכוכית· וכל הספינות שהולכות
להלחם בה או[32] להזיק לה מארץ יוון או מארץ[33] המערב ממהלך[34]
עשרים[35] יום היו רואין אותו[36] מהמראה[37] של זכוכי׳ והיו שומרי׳ עצמן
מהם· עד שהיה יום[38] מימים ובאה ספינה אחת[39] מארץ יון לימים
רבים אחרי מותו של אסכנדר[40] ושם הספן שורודוס[41] איש יווני[42] חכם

[1] R לִסַמְטִי; O transposes and reads לסמנוי חצי יום; A omits; see note 33, p. 668. — [2] R לְרִימֵירָה; O A transpose פרסאות (A ארבע) ד׳ לדמירה. — [3] A ושם כשבע מאות. — [4] R לְלַמֶחֱלָה; O ללמחהה; E למכלא; A למהלה; Ed. C ללמחלה. — [5] A מישראל. — [6] R לאליסנדריאה; O לאלסכנדריא׳; A לאלכסנדריאה. — [7] R אלכסנדר מלך מ׳; O אלסכנדרוס מקדון; A omits from after לאלכסנדריאה and continues ואלכסנדרוס מוקדון. — [8] A (not Ed. C) omits from the preceding עד מאד. — [9] R למדרש. — [10] R אריסטוטולו; O ארסטטלים; E אריסטובלוס; A ארסטו. — [11] O אלסכנדר; A אלכסנדרוס. — [12] R שם כמו בנין; O ושם בנין גדול; A ושם בנין יפה וגדול. — [13] R O A ועמודי. — [14] A למדרש. — [15] R כ׳; O ששים; E continues בתי. — [16] R has מחמת instead of לימוד שם חכמת; O ארסטטלים; A ארסטו, see note 10; R A continue הפילוסוף. — [17] R A למׄלה וחלולה. — [18] A omits from ובנה. — [19] R וחוצות. — [20] R בתוכה בשוקים שאדם רואה משם; A ובתוכה שוקים שאינם רואים אדם מהם. — [21] O A omit משער לשער. — [22] R O A ועד. — [23] O אלסכנדריה; A אלכסנדריאה. — [24] R O A מיל. — [25] R O E הים. — [26] O omits. — [27] A המנראה; E reads ושם עשה מגדל למאגרא. — [28] R אכסנדריאה; O אלסכנדריא; A אלכסנדריאה. — [29] R O A ועשה. — [30] R בראש. — [31] R ברל; A מראה; R instead of וכל הספינות, &c., וכלי של זכוכית להלחם. — [32] R מארץ יון ומארץ מערב; A omits או. — [33] O A מן ומארץ. — [34] O וממהלך. — [35] R כ׳; A חמשים. — [36] A אותן. — [37] O A חמראה. — [38] A עד שיום. — [39] R הספינה; A באה ספינה. — [40] R O אחר מותו של אלסכנדר; A אחרי מות אלכסנדרוס. — [41] R טורדוס; A טודרוס; O omits. — [42] R נובי; O יוני.

בכל חכמה והיו היוונים משועבדים תחת עול מצרים בימים ההם והביא
האיש ההוא הספן דורון גדול למלך מצרים כסף וזהב ובגדי משי[1]. וחנה
לפני המנורה[2] כי כן[3] היה מנהג כל הסוחרים[4] לחנות שם | ובכל יום קה
ויום היה אוכל עמו[5] שומר מגדל המנורה הוא ועבדיו עד שמצא חן
בעיניו והיה יוצא ובא כל הימים שם[6]. ויום אחד עשה לו משתה[7] והשקהו
יין הרבה לו ולכל[8] עבדיו עד שהיו ישנים כולם וקם הספן ועבדיו[9] ושברו
המראה והלכו לדרכם בלילה[10] ההוא. ומאותו היום[11] והלאה התחילו בני
אדום לבוא שם בספינות ובדוגיות גדולות[12]. ולקחו[13] את האי הגדולה
הנקראת[14] קרטאם[15] (sic) וגם קפרוס[16] והם תחת עול יווני׳ עד היום
הזה נשמט בכ״י [ולא יכלו עוד אנשי מלך מצרים לעצור כח לפני היוונים
עד היום הזה[17]]. מגדל המנורה סימן להולכי הים כי כל הבאים
אל אסכנדריאה[18] מכל המקומות[19] רואין אותו רחוק[20] מהלך מאה
מילין ביום ובלילה מאיר השומר אבוקה[21] ורואין הספנים האש מרחוק
והולכין כנגדו. והיא ארץ סחורה רוכלת לכל[22] העמים ומכל מלכות
אדום באים שם מצד אחד[23] | מארץ בניסיה[24] ולונברדיא׳[25] קו
וטושכאנה[26] ופוליה[27] ומלכי[28] צקיליה[29] וקלבריה[30] ורומניה[31]
וכזריה[32] וביצינין[33] ואיגוריה[34] וכולוריה[35] ורקוניה[36] וקרוטיה[37]

[1] R adds וארגמן. — [2] A המראה. — [3] O A כך; R omits. — [4] O מהסוחרים; A כל סוחר שיבוא; R continues להיות שם. — [5] R עמם. — [6] R omits. — [7] R adds גדול. — [8] R הוא וכל. — [9] R מיד קם הספן ההוא, omitting ועבדיו. — [10] R ביום. — [11] R ומהיום ההוא. — [12] R omits גדולות; O A transpose ברוגיות ובספינות. — [13] R O A insert מידם. — [14] A omits. — [15] R O E קריטאס; A קריטס. — [16] R קפפוס; E = text; A כיפרוס and continues שהם. — [17] So R O E A, but O E A have ארץ instead of מלך and read, correctly, ועד, and E A put עוד after מצרים; E has חיל for כח. — [18] R לאליסנדריאה; O אלסכנדריה; A אלכסנדריאה. — [19] R has הגוים. — [20] O A מרחוק; O continues ממהלך. — [21] R מאור אבוקה השומר ורואים הספנים מרחוק; O omits השומר; A אבוקה (E מאד) מאור מאירה. — [22] R סחורה לכל הארצות ולכל. — [23] A has instead מצד אחד: אל אלכסנדריאה; E אל אליכסאנדר׳. — [24] R בניסיה; O כנסיה; E וולינצא; A בלינסייא; Ed. Ferrara וואלניציא. — [25] R לומרדיאה; E A ולומברדיאה. — [26] R וטוסקנה; O וטושכנא; E וטוסקאנה; A ופוסכנה. — [27] O ופוליא; E ופולייא. — [28] E ומלקי; A ומלפי. — [29] R וציציליאה; O וצקיליא; E וסקילי; A וסקילייה. — [30] R וקלבריאה; O וקלבריא; E Edd. and A omit from 30 to 35. — [31] R ורומניאה; O ורומניה. — [32] R וכזוריאה; O וכזוריא. — [33] R omits; O ופיסינק. — [34] R ואונגריאה; O ואונקריא. — [35] R ובולגריאה; O ובולגריא. — [36] R וריקוסיאה; O וריקוציא; E ארקופייה; A ורקופיה. — [37] R O omit; E קרטוייה; A וקרטויה.

ואספל דורה[1] ורוסיה[2] ואל מאניה[3] ושישוניאה[4] ודנא
מרקא[5] וגורלביאה[6] וארננדי'[7] וטראנה[8] ופרישה[9] ואשכוציאה[10]
ואינגלטירה[11] וגלש[12] ופלנדריש[13] ורוטר[14] ונורמנדיה[15]
ופרנציה[16] ופיטו[17] ואנגו[18] וברגונה[19] ומוריאנה[20] ופרובינצה[21]
ויינובי[22] ופיסה[23] וגשקוניה[24] וארנגון[25] ונבארה[26]. ומצד המערב
לישמעאלי'[27] אל אנדלס[28] ואל ערוה[29]. ואפריקיה[30]. וארץ ערב[31].
ומצד אחר הודו[32] וזוילה[33] ואל חבש ולוביאה[34] ואל ימן[35]
ושנער ואל שאם[36]. ויוון הנקראים גריגוש[37]. ואל תורך[38]. ושם
מביאין סוחרי הודו[39] מכל מיני בשמים וסוחרי[40] אדום קונים מהם.
והעיר הומיה לסחורה[41]. ולכל אומה ואומה פונדוק[42] בפני עצמה: ויש
שם על שפת הים קבר אחד של שיש ובו מצויירים[43] כל מיני חיות
ועופות ודיוקנו בתוכו[44]. והכל בכתיבת הקדמונים[45] ואין אדם מכיר
קז הכתיבה. ואומרי' מסברא שהיה מלך בימי הקדמונים[46] | קודם המבול.
ובאורך[47] הקבר ט"ו זרתות[48] וששה ברחבו[49]: ושם באל אסכנדריא'[50]

[1] R ואשקלוניאה ; O ואשפלוניא ; E ואספאמייא ; A ואספנייא. — [2] R ורוסיאה ; O ורוסיא ; E ורושיא ; A ורוסייא. — [3] R ואלמנריאה ; O ואלמניא ; E ואלמאני ; A ואלמאנייה. — [4] R ושישיניאה ; O ושישוניא ; E סוסאנה ; A ושושנאה. — [5] R omits ; O = text ; E ודאנה מרקה ; A ודנאמרקא. — [6] R וגולנדרה ; O ונורלנדא ; E, Edd. and A omit from 6 to 11. — [7] R וארלנדה ; O ואירלנדא. — [8] R ורואצה ; O ונורואגא. — [9] R ופירציה ; O ופירישא. — [10] R ואשקוצה ; O ואישכוצא. — [11] R omits ; O ואנגלטירא. — [12] R omits ; O = text ; E וגאליציא ; A וגלאץ. — [13] R ופלנדריאה ; O ופלנדירש ; E N ופולאנדים. — [14] R omits ; O וחינול ; E וחיסר ; Edd. C F וחישר ; A והישר. — [15] R וארמיניאה ; O ונורמנדיא ; E לראמאנדיא ; A ולרמנדיה. — [16] R ופרנציאה ; O ופרנציא ; E ופראנצה ; A ופראנציה. — [17] R omits ; O and A ופייטו ; E ופויישה. — [18] R omits ; all other readings agree. — [19] R ובורגונייא ; O ובורגוניא ; E ובוגונייא ; Edd. וברגונייא ; A וברגונייה. — [20] R omits ; O ומוריאנא ; E ומריאנה ; A ומדיאנה. — [21] R omits ; O ופרובנציא ; E ופרווינצאל ; A ופרובינצא. — [22] R omits ; O וגנוה ; E ויינובה ; A וגינואה. — [23] R omits ; O ופיגא ; E ופיסה ; A ופישא. — [24] R וגשקוניא ; O A וגשקוניא ; E G וגווסקוניא ; Edd. וגשקונש (A quotes C wrongly). — [25] R omits ; O A E N וארגון; E G וארגנן. — [26] R omits ; O ונבארא. — [27] R ומשם לארץ מערב לישמעאלים. — [28] O A אל אנדלוס ; E N אל אנדולס. — [29] R ואל ערוה ; O ואלערואה ; E G ואלערבה ; A ואל ערוה. — [30] R O ואפרקיה ; E N ואפריקא. — [31] R O וארץ ערב ; E A וארץ אלערב. — [32] O E A ומצד הודו. — [33] E N וחוילה ; A ומחוילה ; R וכוש וחוילה ; O כוש וזוילה. — [34] O ולוביא ; Edd. ולוביה ; A ונוביה. — [35] O ואל ימאן ; E G ואלירמאן. — [36] O E ואלשאם. — [37] A גריגיש ; E הנקרא גריגי. — [38] O E ואלתורך. — [39] R סוחרי כוש ; A סחודה מהודו continuing כל. — [40] A סוחרי. — [41] R בסחורה. — [42] A פונדק. — [43] R מצייר ; A מצוייר. — [44] R O A transpose עופות וחיות ; A omits ודיוקנו בתוכו. — [45] R omits till the next הקדמונים. — [46] A בימי קדם. — [47] R למבול ואורך. — [48] O inserts ארכו. — [49] R ורהבו ששה ; A וששה רהבו. — [50] R בלכסנדריאה ; O ... באלס ; A באלכסנדריאה.

על שפת הים קבר אחד של שיש ובו פיתוחי כל מיני עופות וחיות
וכתב בתוכו ויוכל בכתיבה הקדמונים קודם למבול ואורך הקבר
ט״ו זרתות ורחבו ששה זרתות. ויש באלכסנדריאה כמו ג׳ אלף
יהודים .. ומשם חצי יום לזנבק ושם זורעים פשתים
ואורגים אותו ומוליכין לכל העולם .. ומשם ב׳ ימים
לרפידים ויושבים שם בני ערב ואין שם יהודים ..
ומשם כ׳ יום דרך ים למסינה היא תחלת ציציליאה והיא
יושבת על הזרוע הנק׳ ליפר הייו קלבריאה ושם כמו מאתים
יהודים והיא ארץ מלאה כל טוב וגנות ופרדסים ושם מתקב
מתקבצים רוב התועים לעבור לירושלם כי שם המעבר
הטוב .. ומשם עוברים לארץ רומה י׳ ימים ..
ומן רומה ללוקה ה׳ ימים דרך יבשה ועוברין משם הרי יובי
במוריינה ומעברות מוריינה י״ב ימים לעיר ברדין היא
תחלת ארץ אלמניה והם יושבים על נהר ריינו הגדול מעיר
קולוניא שהיא ראש מלכות ועד עיר רעשבורק קצה אלמניא
מהלך ט״ו ימים הנק׳ ארץ אשכנז .. ואילו הם המדינות
שבארץ אלמניה קונפלינש ואנדרנה קאובה וקרויצנה וביגנה
ועריי ומריך ירטוירש בריך קצה המלכות ובאלה המדינות
הרבה מישראל חכמים ועשירים ומשם והלאה ארץ בהים
והיא הנק׳ פרגה והיא תחלת ארץ אשקלוניא ושם כמו
ק׳ יהודים הדרים בארץ כנען בשביל אנשי הארץ ושם
ימצאו החיות והגרואיש והצבלינש ואין יוצא אדם מדלתי
ביתו בימי החורף מפני הקור ועד הנה מלכות רוסיאה ומלכות
פרנסייה שהיא ארץ צרפת מעיר אלכור עד פריסיה המדינה
הגדולה מהלך ששה ימים והיא למלך לואישי והיא יושבת
על נהר שיינה ושם תלמידי חכמים אין כמותם בכל הארץ

PAGE 26b OF CASANATENSE MS. 3097; CORRESPONDS WITH ASHER'S EDITION, P. 106, LINE 15, TO P. 112, LINE 7

כמו שלשת אלפים יהודים[1]: ומשם שני ימים לדאמיט[2] היא כפתור ושם
כמו מאתים יהודים[3] והיא על שפת הים: ומשם יום אחד לסימסים[4].
ובה כמו מאה יהודים: ומשם חצי יום לסונבט[5] והם זורעים פשתן
ואורגים חורי[6] ומוליכין אותו בכל[7] העולם. ומשם ארבעה ימים
לאילאם[8] היא אלים[9] והיא לבני ערב החונים במדבר: ומשם שני
ימים לרפידים יושבים[10] שם בני ערב ואין שם יהודים[11]: ומשם[12]
יום להר סיני ובראש ההר במה גדולה[13] לכומרים הגדולים[14] הנקראים
שוריאנים[15]. ובתחתית ההר כרך גדול וקורין אותו[16] טור סיני כי
יושביו[17] מדברי׳ בלשון תרגום. והוא הר קטן[18] רחוק ממצרים חמשה[19]
ימים והם תחת עול מצרים. ורחוק מהר סיני דרך יום נשמט בכ״י [ים סוף[20]
והוא זרוע מים הודו ונחזור[21] לדמינאט[22] ומשם דרך יום[23]] לטאנס[24]
קדח היא חנס ושם כמו מ׳ יהודים והיא[25] אי בתוך הים[26] ועד הנה | מלכות
מצרים[27]. ומשם דרך ים עשרים יום למסינא[28] היא תחילת צקיליה[29]
היא יושבת[30] על הזרוע[31] הנקרא לופאר הוא חולק בינה ובין קלבריאה[32].
ושם כמו מאתים יהודים. והיא ארץ מלאה מכל[33] טוב וגנות ופרדסים
ושם מתקבצים רוב הטועים[34] לעבור לירושלם כי שם המעבר הטוב[35]:

[1] A מישראל. — [2] R omits this passage; O A לרמיאט. — [3] A מישראל, and omits thence to the end of the next passage. — [4] Or possibly לשימסים; O לבימוסים שני ימים (or לסימוסים), either the ב has been corrected into ס or vice versa; R A omit this passage. — [5] R לזונבק; A לסונבאט; O A have חצי יום after לס׳. — [6] A חור. — [7] R זורעים פשתים ואורגים חורי ומוליכין לכל; O A ומוליכין לכל. — [8] R omits this passage till במדבר; O לאיליס; E and Ed. F לאליאט; A לאילאה. — [9] O A אילים. — [10] R O A ויושבים. — [11] R = text; O בה יהודים; A בה מישראל. — [12] R omits all about Sinai and further till מלבות מצדים. — [13] A omits. — [14] O A omit. — [15] Ed. C סורייאניס; A סוריינים. — [16] O וקוראין לו; A וקוראים אותן. — [17] A ויושביו. — [18] O קטון. — [19] O omits, (ה?). — [20] BM omits till the next דרך יום (see note 23); the missing words are supplied from O; (for R see note 12); A has וים סוף רחוק מהר סיני, &c.; (in O והוא is written twice). — [21] A ויחזור. — [22] E לכפתור; A לדמיאט (see note 2). — [23] E דרך יום בים; Edd. C and A דרך יום; O explains best the lapse in text. — [24] O לטאניס; E and Ed. C לטוניס; A לטניס. — [25] A מישראל והוא. — [26] O ים. — [27] Till here is wanting in R. — [28] R ומשם כ׳ יום דרך ים למסינה; O למסיני; A למיסני; E למיסאני; E and Edd. continue האי instead of היא. — [29] R סציליאה; O אי צקיליה; E איסקאליא; A אי סקלייה. — [30] R והיא יושבת; A היושבת, without היא. — [31] O זרוע ים. — [32] R לוניד הוא חולק בין קלברייה, continuing ושם; O חולק בין גלבריה; A לוכר היא קלבריאה ובין סקלייה; E לוניץ הוא החילק בין קלווריאה ובין איסקאליא. — [33] R כל. — [34] R and A התועים; Ed. C הנוצרים; Ed. F העוברים. — [35] R omits here till the middle of p. קט of Ed. A, resuming with ומשם עוברים לארץ רומה.

ומשם למדינת פלירמו היא העיר הגדולה כמהלך שני ימים · ושם ארמון
מלך גליאלמו[1] ובה כמו אלף וחמש מאות יהודים ואדום וישמעאל[2]
הרבה וארץ מעיינות ונחלי מים וחטה ושעורה וגנות ופרדסים ואין כמוה[3]
בכל אי צקיליה[4] כי היא מדינת גן[5] המלך הנקרא אל חרבינה[6] · ושם
מכל מיני אילנות של פירות[7] · ובתוכו מעיין גדול וסבבו אותו חומה
ועשו שם בית[8] הנקרא אל בחירה[9] · ושם מיני דגים הרבה · ושם
ספינות למלך מצופות כסף וזהב ויבא בהם | המלך לטייל נפשו הוא קט
ונשיו · וגם שם בגן ארמון גדול ובניין הכותלים[10] מצוייר[11] ומצופה[12] בזהב
ובכסף · ורצפת[13] הקרקעות[14] אבני שיש מרוצפות[15] בזהב ובכסף מכל
מיני ציור[16] בעולם וכבניין[17] הארץ ההיא לא נראה כבניין ההוא ·

והאי תחילתו מסינא[18] · ובה מכל מעדני עולם והולכות[19] עד
סרקוסה[20] ומזארה[21] וקטאניה[22] ופיטראלייה[23] וטראפנה[24] מהלך
ששה ימים באי ובטראפנה[25] ימצא אבן קוראל[26] והוא אל מרגאן[27] :

ומשם[28] עוברים לארץ רומה עשר׳[29] ימים ומרומה דרך יבשה ה׳ ימים
ללוכה[30] : ומשם עוברים הר יווני ומוריאנה[31] ומעברות איטליא[32]
וכ׳[33] יום לברדון[34] היא תחילת ארץ אל מאנייה[35] ארץ הרי׳ וגבעו׳ וכל

[1] O גלאלמו; A reads ומשם מהלך שני ימים למדינת פלירמו (E פלירמה) היא עיר גדולה כמהלך שני מילין באורך ושנים ברוחב ושם ארמון גדול ממלך גוליימו (E גולילמא). — [2] O E וישמעאלם. — [3] O A כמותה. — [4] A בכל ארץ סקלייה. — [5] A סגן (likewise E and Ed. C); O reads כי (היא? omitted) מדינת המלכות ושם גן. — [6] O הנקראת אלחוצינה; A הנקרא אלחיציינה; E הנקרא אל חציצה. — [7] O omits מיני; A reads ושם כל מיני אילני פירות וסבבו אותה חומה (E וסובב אותה החימה). — [8] O ועשו ביב; A has ועשו לשם ביב. — [9] O אלבוחירא; E אלבכירה. — [10] O adds יהעמוד[ים ?]. — [11] O A מצויירים. — [12] A ומצופים. — [13] O וברצפת. — [14] O A הקרקע. — [15] O מצופות. — [16] A reads after שיש, מכל מיני ציורין (E מצויירים) מצוייר. — [17] O A שבעולם ובכל; E and Ed. C שבעולם ובנין. — [18] O מסיני; A ממסיני; E ממיסינה — [19] A והולכות (E העולם) ובה כל מעברי עולם. — [20] O סרקסה; E סרקושה. — [21] O ומזר; E ומאוירה; A ומזרא. — [22] O וקטניה; E וקטאטניא; A קטנייה. — [23] O ופטירלאה; E ופטאלריאה; Edd. ופטלריאה (A quotes C wrongly); A ובנטליאנה. — [24] O ועטרפה. — [25] O ושם; A ושם בטראפנה. — [26] O A הקורל; E הקוראל. — [27] O אלמרגֿג; A הנקרא אל מורגאן. — [28] R resumes from ומשם. — [29] A שלשה. — [30] R O ללובה; A transposes ללוקה חמשה ימים. So R, ending דרך יבשה. — [31] R O A ועוברים משם, then R O הרי יובי ומוריאנה; A הר (Edd. C and F ו)מוראיינה; E reads ועוברים שם הר מורייא. — [32] R reads מעברות; O איטליה; A (not E) איטניא following the Edd. — [33] Evidently a copyist's mistake for יב׳, as R O read. — [34] R O לעיר בַּרְדוֹן; A לעיר ברדין; E לציד בארדינו. — [35] R אלמנייה; O אלימניה; A אלמנייא היא omitting ארץ; R O omit till after the next אלמ׳.

קהלות אל מאנייה[1] הם יושבים על נהר רינוס[2] הגדול מעיר קולונייה[3]
שהיא ראש המלכות ועד עיר רנשבורק[4] קצה אלמאניה[5] מהלך ט"ו יום
הנקראת אשכנז[6]. ואילו | הם המדינות[7] בארץ אלמאנייה[8] שיש קי
להם קהלות מישר'[9] מסתיורכש[10] על נהר משילה[11] וקופלינס[12]
ואגדר ובה[13] ובונה[14] וקולונייה[15] ובינגא[16] מינסר[17] וגרמישא[18]
[ומשתראן וכל ישראל מפוזרים כלם בכל ארץ וארץ וכל מי שיבטל
שלא יתקבץ ישראל אינו רואה סימן טוב ולא יחיה עם ישראל ובעת
שהשם יפקוד על גלותינו וירים קרן משיחו אז כל אחד ואחד אומר[19]
אני אוליך את היהודים ואני אקבצם והמדינות האלו יש בהם תלמידי
חכמים וקהלות אוהבים את אחיהם ודוברים שלום לכל הקרובים והרחוקים
ואם יבא אליהם אכסנאי שמחים בו ועושים לו משתה ויאמרו[20] שמחו
אחינו כי ישועת השם כהרף עין ולולא שאנחנו מפחדים שלא בא הקץ
ולא הגיע אנחנו היינו מתקבצים אבל לא נוכל עד שיגיע עת הזמיר וקול
התור ויבאו המבשרים ויאמרו תמיד יגדל השם[21] והם שולחים | כתבים קיא
אחד לאחד ואומרים להם התחזקו בדת משה ואבילי ציון ואבילי ירושלם
יבקשו רחמים מלפני השם ויתחננו לובשי בגדים שחורים בזכותם וכל אלו
המדינות בארץ אלימנייא שזכרנו ועוד יש] ואשתרן בורק[22] ובוירסבורק[23]

[1] A אלמנייא and omits the next word הם; R continues והם (adaptation after dittolepsy). — [2] R רינור. — [3] O קולוניה; RA קולונייא; E קולוניא. — [4] R מלכות ועד עיר רנשבורק; O רינישבֻורק; A קשנבורק; E קשובורגי. — [5] R אלמנייא; O as in note 35, p. 673. — [6] ROA insert ארץ. — [7] A הן מדינות. — [8] R שבארץ אלמנייה; O אלימניא; E אלימאניא; A אלמנייא. — [9] R omits from שיש till after משילה; O שיש בהם יהודים וקהלות omitting מישראל; EA and the Edd. שיש בהם (E בה) קהלות מישראל וכלם נדיבים על נהר משלה evidently garbled readings. — [10] O אלמאס תְרֵיוַשׁ, Mr. A. Epstein ingeniously infers that Metz and Treves, both situated on the Moselle, are meant. Joseph ha-Kohen also writes מיס for מיץ. See Gross, *Gallia*, p. 316. — [11] O מישלה; E משיליא; A משלה. — [12] R קוניפלים; O קיפלינס followed by ובופרת; E וקונפילינס; A וקובפילינש. — [13] R ואנדרנה; O ואנדרנבה; A ואנדרנכה; C and most Edd. ואודרנכא — [14] EF and Freiburg וקונה; CA וקובה. — [15] R וקולוניה; O וקולוניא; EF and Freiburg וקוטניא; CA וקרטניא. — [16] ROF Freiburg A ובינגה. After ובינגה, R has ושרי ובריק וריגירש ברוק (= ונורי), closing the list with קצה המלכות; see notes 3 and 4 on next page. — [17] Only in BM. — [18] R omits; O after lacuna מישא; E וגרמיזא; CFA וגרמיסה. As an example of the inaccuracy of the Amsterdam Edition, 1697 (wrongly ascribed by Asher to Manasseh ben Israel), may be cited the identification of גרמיסה with Germisheim instead of Worms. The long passage which follows, from ומשתראן till ואשטרן, appears in E and in the printed editions only, and is evidently an interpolation. — [19] E יאמר. — [20] E ואומרים. — [21] E adds לעד and then omits till after ציון. — [22] R omits; E אשתארן בורך; A אש:ראן בורך. — [23] R omits; O ובוי רסבורך; ECF ורוי רסבורך; A ורוי דסבורך.

ומרנטרק[1] ובנבירק[2] ובסינגש[3] ורנשבורק[4] קצה המלכות · ובאילו המדינות הרבה מישראל[5] חכמים ועשירים: ומשם והלאה ארץ בהם והיא הנקראת פרגא[6] היא תחלת ארץ אשכלבוניה[7] · וקוראים אותה היהודים הדרים שם[8] כנען[9] · בשביל שאנשי הארץ ההיא מוכרים בניהם ובנותיהם לכל האומות הם[10] אנשי רוסיה · והיא[11] מלכות גדולה משער פרגה[12] ועד שערי פיו[13] העיר הגדולה היא בסוף המלכות והיא ארץ הרים ויערים ושם ימצאו החיות של הויר והגרים והסנבלינש[14] · ואין אדם
קיב יוצא מדלתי[15] ביתו | בימי החורף מפני הקור[16] ויש שם בני אדם שנופלים להם ראש האף מרוב הקור[17] · ועד הנה מלכות רוסיה[18]:

ומלכות פרנסינה[19] שהיא[20] צרפת מעיר אל סור[21] ועד פריש[22] המדינה הגדולה[23] ששה ימים והיא למלך לואיש[24] · והיא יושבת על נהר שנה[25] · והם[26] תלמידי חכמים אין כמותם[27] בכל הארץ עוסקים בתורה יומם ולילה · והם בעלי מצות ובעלי אכסניא[28] לכל עובר ושב · אחים[29] וריעים עם כל אחיהם היהודים האל ית׳[30] ירחם עלינו ועליהם:

תם ונשלם[31]:

[1] O ומרנטורך; E ואנדרטורך; C F Freiburg ומנדטורך; A ומנדטרן. — [2] O omits; E A ובנבורק. — [3] O ופיסינגש; E ופסינגס; A ופסינגש. This is followed in E and in printed editions (not preceded) by ובנבורק; R inserts ונורי ובריק; O ונוורינברך = Nuremberg; E A and the Edd. וצר; see note 16, p. קי. — [4] R ורינירשברוק; O ורנשבורך; E C ורשנבורק (A quotes C wrongly as he often does); F ורשבנורק; A ורגנשבורק. — [5] A ובאילו המ׳ גם כן הרבה מישראל תלמידי; R ובאלה. — [6] R ארץ בֵּהֵם והיא הנק׳ פרגה והיא; A פראגה; R continues והיא. — [7] R אשקלוביה; E and Edd. ובה כמו קו׳ יהודים הדרים בארץ כנען בשביל אשקלבונייה; A אשקלבונייא; R continues אנשי הארץ, and omits till ושם ימצאו, see note 14. — [8] O אותם; E את. — [9] O A ארץ כנען. — [10] O omits הם; A לכל אומות הם ואנשי רוסיא. — [11] O היא. — [12] A פראגא. — [13] O כיו; A שער כיו; E has שער. — [14] R ושם ימצאו החיות והגרואיש והסנבליש and continues ואין יוצא אדם; O = text, but והגריש; E שקורין ואירגריש נבלינוץ; A שקורין ואיורגיש והם זבלינאץ. — [15] A מפתח. — [16] O A מרוב הקור. — [17] R omits from ויש. — [18] R רוסיאה; A רוסיא. — [19] R פרנסייא; O פרנציא; E פראנציאי; A פראנצייה. — [20] R A insert ארץ. — [21] R אלצור; O E אלסור; C אלסורו; Ed. Freiburg and A אל סודו continue עד; A. Epstein ingeniously suggests Auxerre and refers to Gross, *Gallia*, p. 60. — [22] R עד פרישה; E A פאריש. — [23] O omits; R מהלך ששת; A inserts מהלך. — [24] R למלך לואישי; O והוא. — [25] R שיינה; A סינא. — [26] R A ושם. — [27] O A insert היום. — [28] R ובעלי מצ׳ת הם וגם בעלי אכסנייה; O A omit מצות ובעלי. — [29] R כלם אחים. — [30] O omits ית׳. — [31] After היהודים, R space, then תם ונשלם. שבח לבורא עולם; O omits תם ונשלם and substitutes אמן סלה. השם ברחמיו ירחם עלינו ועליהם ויקיים בנו ובהם מקרא שכתוב ושב בי׳לאו; E A have וקבצך מכל העמים אשר הפיצך י״י אלהיך שמה: אמן אמן תם ונשלם: אמן; E ואמן סלה. תם ונשלם תהלה לאל עולם בנ״לך וא״עי.

R has the following after the end of the Book :—

אודך ה׳ בכל לבבי   אספרה כל׳ נפלאותיך
בעוד כי נשמתי בי   אתן שבח והודאה לפניך

ואני הצעיר. קטן שבצעיר. על כל גדול וצעיר. יהיה ידיע
היום יום ה׳ נקרא. יום דין אותו קרא. השלמתי ספר הנקרא. בנימן יודע
י״ח במרחשון. חודש הממון. ? [קפ״]ט בט״ו ימים נתכון. ? נעפיה ה׳ יודע
כפי הִנראה זה ספר ר׳ בנימין אינו השלמתו הנה אבל אני לא מצאתי
כמנו יותר בהצחוק

The Colophon shows an erasure where the date was written; probably קפ״ט, i. e. 1428 was originally there, and indeed the MS. shows traces of all the three letters. The date, Thursday the 18th Heshwan, 5189 = 1428, is consistent with other colophons written by the same scribe, Isaac of Pisa, in the same Codex, notably with one which is dated Monday 20th Tebet, 5189—two months later. Mr. E. N. Adler suggests that the name of the itinerary was בנימן יודע, not inappropriate to a description of travels, having regard to the passage in Ps. ciii. 7, יודיע דרכיו. The full name of the scribe is יצחק ישרו׳ מפיסה בכמה״רר מנחם

Before closing these notes it may be convenient to correct some of the variants from the Constantinople and Ferrara editions given frequently at the foot of the text in Asher's edition.

The following is a list of Errata :—

page	ה׳	in lieu of	קבוץ	the reading	in C is	מעות
,,	י׳	,,	לי	,,	,,	לו
,,	י״ד	,,	הרוצים	,,	,,	השועים
,,	כ׳ו	,,	אמונת	,,	,,	אמונט
,,	כ׳ז	,,	כנבת	,,	,,	כנבט
,,	ל׳א	,,	הנודרים	,,	,,	התועים
,,	ל׳ב	,,	אינפירדור	,,	,,	אינפרדור
,,	,,	,,	קיסיריה	,,	,,	קיסריה
,,	ס׳ה	,,	לאגור	,,	,,	לאגזר
,,	ק׳ג	,,	סלבים	,,	,,	סלבים
,,	ק׳ו	,,	וגשקונת	,,	,,	וגשקונט
,,	קט׳	,,	ופלטריאה	,,	,,	ופטלריאה
,,	קי׳	,,	וארדכנה	,,	,,	ואורנכה
,,	קי׳א	,,	פין	,,	,,	פיו
,,	ל׳ה	,,	הנודרים	the entire passage is omitted in F.		
,,	מ׳א	,,	יהולכים	the reading in F is		לבאים
,,	ק׳ו	,,	ותימר	,,	,,	וחימר

The departures from either of these texts not specially mentioned are numerous.

עוסקים בתורה יומם ולילה ומגלי מדינות הם וגם בעלי׳ //
אכסניה לכל עובר ושב כלם אחים ורעים עם כל אחד /
מאחינו היהודים .... ,/ הם ישלם שבח לבורא עולם

אודך ה׳ בכל לבבי · אספרה כל נפלאותיך
נעוד כי שמתני בבי · אין שבח והודאה לפניך

ואני הצעיר קטן שבבעד · על כל גדול וצעיר יהיה ידוע
היום יום ה׳ נקרא · יום דין אותו קרא · השלמתי ספר הקורא · בנסין ידוע
ה״ה במרחשון חודש המבין · בנ״ו ימים נבין · שנת ה׳ וידע

כפי הנראה זה ספר ר׳ בנימין איננו השלמתו ·
הנה חבלתו לא מצאתי ממנו יותר בהערך

PAGE 27a OF CASANATENSE MS. 3097; CORRESPONDS WITH ASHER'S EDITION, P. 112 LINES 7–9; AND WITH SUPPLEMENTARY MEMORANDA OF SCRIBE

Translation.

Thence to Al-Gingaleh is a voyage of fifteen days and about 1,000 Israelites dwell there. Thence by sea to Chulan is seven days; but no Jews live there. From there it is twelve days to Sebid, where there are a few Jews. From there it is eight days' journey to India which is on the mainland, called the land of Aden, and this is the Eden which is in Thelasar[1]. The country is mountainous. There are many Israelites here and they are not under the yoke of the Gentiles, but possess cities and castles on the summits of the mountains, from which they make descents into the plain-country called Lybia which is a Christian Empire. | These are the Lybians of the land of Lybia, p. 96
with whom the Jews are at war. The Jews take spoil and booty and retire to the mountains and no man can prevail against them. Many of these Jews of the land of Aden come to Persia and Egypt[2].

[1] Neither Al-Gingaleh nor Chulan can be satisfactorily identified. Benjamin has already made it clear that to get from India to China takes sixty-three days, that is to say twenty-three days from Khulam to Ibrig, and thence forty days to the sea of Nikpa. The return journey, not merely to India but to Sebid, which Abulfeda and Alberuni call the principal port of Yemen, seems to take but thirty-four days. With regard to Aden, the port long in England's possession, and the so-called first outpost of the Indian Empire, it has already been explained (p. 72) that this part of Arabia as well as Abyssinia on the other side of the Red Sea were considered part of Middle India. Ibn Batuta says about Aden: "It is situated on the sea-shore and is a large city, but without either seed, water, or tree. They have reservoirs in which they collect the rain for drinking. Some rich merchants reside here and vessels from India occasionally arrive." A Jewish community has been there from time immemorial. The men until recent times used to go about all day in their Tephillin. Jacob Saphir devotes chaps. i–x of his *Eben Saphir*, vol. II, to a full account of the Jews of Aden.

[2] We must take Benjamin's statements here to mean that the independent Jews who lived in the mountainous country in the rear of Aden crossed the Straits of Bab-el-Mandeb and made war against the inhabitants of the Plains of Abyssinia. J. Lelewel, in a series of letters addressed to E. Carmoly, entitled *Examen géographique des Voyages de Benjamin de Tudèle* (Bruxelles, 1852), takes great pains to locate the land of Hommatum ארץ המצמום, in lieu of which our text reads ארץ המישור, the land of the Plains; but he quite fails in this and in many other attempts at identification. The Jews coming from Aden had to encounter the forces of the Christian sovereign of Abyssinia, and sought safety in the mountainous regions of that country. Here they were

Thence to the land of Assuan is a journey of twenty days through the desert. This is Seba on the river Pishon (Nile) which descends from the land of Cush[1]. And some of these sons of Cush have a king whom they call the Sultan Al-Habash. There is a people among them who, like animals, eat of the herbs that grow on the banks of the Nile and in the fields. They go about naked and have not the intelligence of ordinary men. They cohabit with their sisters and any one they find. The climate is very hot. When the men of Assuan make a raid into their land, they take with them bread and wheat, dry grapes and figs, and throw the food to these people, who run after it. Thus they bring many of them back prisoners, and sell
p. 97 them | in the land of Egypt and in the surrounding countries. And these are the black slaves, the sons of Ham.

From Assuan it is a distance of twelve days to Haluan where there are about 300 Jews. Thence people travel in caravans a journey of fifty days through the great desert called Sahara, to the land of Zawilah, which is Havilah in the land of Gana[2]. In this desert there are mountains of sand, and when the wind rises, it covers the caravans with the sand, and many die from suffocation. Those that escape bring back with them copper, wheat, fruit, all manner of lentils, and

heard of later under the name of Falasha Jews. Cf. Marco Polo, vol. III, chap. xxxv. The reader is referred to Colonel Yule's valuable notes to this chapter. He quotes Bruce's *Abstract of Abyssinian Chronicles* with regard to a Jewish dynasty which superseded the royal line in the tenth century. See also Dr. Charles Singer's interesting communication in *J. Q. R.*, XVII, p. 142, and J. Halevy's *Travels in Abyssinia* (Miscellany of Hebrew Literature : 2nd Series, p. 175).

[1] Assuan, according to Makrizi, was a most flourishing town prior to 1403, when more than 20,000 of its inhabitants perished. Seba cannot be identified. No doubt our author alludes to Seba, a name repeatedly coupled in Scripture with Egypt, Cush and Havilah.

[2] Haluan is the present Helwan, fourteen miles from Cairo, which was greatly appreciated by the early Caliphs for its thermal sulphur springs. Stanley Lane Poole, in *The Story of Cairo*, p. 61, tells us of its edifices, and adds : "It is curious to consider how nearly this modern health-resort became the capital of Egypt." Helwan is situated on the right bank of the Nile. One would have thought that the caravans proceeding to the interior of Africa through the Sahara Desert would have started from the left bank of the Nile ; but we must remember that ancient Memphis, which stood on the left bank and faced Haluan, had been abandoned long before Benjamin's time. Edrisi and Abulfeda confirm Benjamin's statement respecting Zawila or Zaouyla, which was the capital of Gana—the modern Fezzan—a large oasis in the Sahara Desert, south of Tripoli.

salt. And from thence they bring gold, and all kinds of jewels. This is in the land of Cush which is called Al-Habash on the western confines[1]. From Haluan it is thirteen days' journey to Kutz which is Cush, and this is the commencement of the land of Egypt. At Kutz there are 300 Jews[2]. Thence it is three miles to Fayum, which is Pithom, where there are 200 Jews; and unto this very day one can see ruins of the buildings which our forefathers erected there[3].

Thence to Mizraim is a journey of four days. |

This Mizraim is the great city situated on the banks of the Nile, p. 98
called Pison or Al-Nil[4]. The number of Jewish inhabitants is about

[1] This sentence is out of place, and should follow the sentence in the preceding paragraph which speaks of the Sultan Al-Habash.

[2] Kutz, the present Kus, is halfway between Keneh and Luxor. The old town, now entirely vanished, was second in size to Fostat, and was the chief centre of the Arabian trade. Our text is quite wrong as to the distance of Kus from Fayum, which is nearly 400 miles.

[3] In the Middle Ages the Fayum was wrongly called Pithom. E. Naville has identified the ruins of Tell-el-Maskhuta near Ismailieh with Pithom, the treasure city mentioned in Exodus i. 11. Among the buildings, grain-stores have been discovered in the form of deep rectangular chambers without doors, into which the corn was poured from above. These are supposed to date from the time of Rameses II. See *The Store City of Pithom and the Route of the Exodus*: A Memoir of the Egypt Exploration Fund. E. Naville, 1885. The Fayum, or Marsh-district, owes its extraordinary fertility to the Bahr Yussuf (Joseph's Canal).

The Arab story is that when Joseph was getting old the courtiers tried to bring about his disgrace by inducing Pharaoh to set him what appeared to be an impossible task, viz. to double the revenues of the province within a few years. Joseph accomplished the task by artificially adapting a natural branch of the Nile so as to give the district the benefit of the yearly overflow. The canal thus formed, which is 207 miles in length, was called after Joseph. The storehouses of Joseph are repeatedly mentioned by Arabic writers. Cf. Koran xii. 55, *Jacut*, IV, 933 and *Makrizi*, I, 241.

[4] Mr. Israel Abrahams, in *J. Q. R.*, XVII, 427 sqq., and Mr. E. J. Worman, vol. XVIII, 1, give us very interesting information respecting Fostat and Cairo, as derived from Geniza documents, but fully to comprehend Benjamin's account we must remember that at the time of his visit the metropolis was passing through a crisis. Since March, 1169, Saladin had virtually become the ruler of Egypt, although nominally he acted as Vizier to the Caliph El-Adid, who was the last of the Fatimite line, and who died Sept. 13, 1171, three days after his deposition. Reference is made to the interesting biography of Saladin by Mr. Stanley Lane Poole, 1878. Chap. viii gives a full account of Cairo as at 1170

7,000. Two large synagogues are there, one belonging to the men of the land of Israel and one belonging to the men of the land of Babylon. The synagogue which belongs to the men of Palestine is called Kenisat-al-Schamiyyin, and the synagogue of the men of Babylon is called Kenisat-al-Irakiyyin. Their usage with regard to the portions and sections of the Law is not alike; for the men of Babylon are accustomed to read a portion every week, as is done in Spain, and is our custom, and to finish the Law each year; whilst the men of Palestine do not do so, but divide each portion into three sections and finish the Law at the end of three years. The two communities, however, have an established custom to unite and pray together on the day of the Rejoicing of the Law, and on the day of the Giving of the Law[1]. Among the Jews is Nethanel the Prince of Princes and the head of the Academy, who is the head of all the congregations in Egypt[2]; he appoints Rabbis and officials, and is

and is accompanied by a map. The well-known citadel of Cairo, standing on the spurs of the Mukattam Hills, was erected by Saladin seven years later. The Cairo of 1170, which was styled El Medina, and was called by Benjamin ארמון צוען המדינה, was founded in 969, and consisted of an immense palace for the Caliph and his large household. It was surrounded by quarters for a large army, and edifices for the ministers and government offices. The whole was protected by massive walls and imposing Norman-like gates. The civil population—more particularly the Jews—dwelt in the old Kasr-esh-Shama quarter round the so-called Castle of Babylon, also in the city of Fostat, founded in 641, and in the El-Askar quarter, which was built in 751. These suburbs went under the name of Misr or Masr, but are called by Benjamin "Mizraim." Fostat was set on fire on Nov. 12, 1168, by the order of the Vizier Shawar, in order that it might not give shelter to the Franks who had invaded Egypt, but was soon rebuilt in part. It now goes under the name Masr-el-Atika, and is easily traced at the present day by its immense rubbish heaps. See Stanley Lane Poole's *Cairo*, p. 34.

[1] Cf. two elaborate papers by Dr. A. Büchler, "The Reading of the Law and Prophets in a Triennial Cycle," *J. Q. R.*, V, 420, VI, 1, and E. N. Adler, ib. VIII, 529. For details as to synagogues, see *J. Q. R.*, XVIII, 11; Letter 1 of R. Obadja da Bertinoro; *Miscellany of Hebrew Literature*, p. 133; Joseph Sambari's Chronicle in Dr. Neubauer's *Anecdota Oxoniensia*, p. 118. Sambari must have had Benjamin's *Itinerary* before him, as has been pointed out by Mr. I. Abrahams, *J. Q. R.*, II, 107.

[2] Zunz was the first to put forward the supposition that R. Nethanel is identical with Hibet Allah ibn al Jami, who later on became Saladin's physician, Asher, vol. II, p. 253. Grätz, vol. VI, p. 307, inclines to the same view. Dr. Steinschneider, *Die arabische Literatur der Juden*, 1902, p. 178, confirms this opinion, and gives a detailed account of Hibet Allah's medical and philosophical works. Much has been written

attached to the court of the great King, who lives in his palace of Zoan el-Medina, which is the royal city for the Arabs. Here resides the Emir al Muminin, | a descendant of Abu Talib. All his subjects p. 99
are called "Alawiyyim[1]," because they rose up against the Emir al Muminin al Abbasi (the Abbaside Caliph) who resides at Bagdad. And between the two parties there is eternal feud, for the former have set up a rival throne at Zoan.

Twice in the year the Egyptian monarch goes forth, once on the occasion of their great festival, and again when the river Nile rises. Zoan is surrounded by a wall, but Mizraim has no wall, for the river encompasses it on one side. It is a great city, and it has market-places as well as inns in great number. The Jews that dwell there are very rich. No rain falls, neither is ice or snow ever seen. The climate is very hot.

The river Nile rises once a year in the month of Elul; it covers all the land, and irrigates it to a distance of fifteen days' journey. The waters cover the surface of the land during the months of Elul and Tishri to irrigate and to fertilize it.

The inhabitants have a pillar of marble, erected with much skill, in order to ascertain the extent of the rise of the Nile. It stands in the front of an island in the midst of the water, and is twelve cubits high[2]. When the Nile rises and covers the column, | they know that p. 100

respecting the office of Nagid and the title of Prince of Princes as applied among others to R. Nethanel. Dr. Neubauer, in an article, *J. Q. R.*, VIII, 541, draws attention to a Geniza fragment which contains a marriage contract dated 1160, wherein R. Nethanel is called a Levite. Benjamin here does not so style him. Among the predecessors and successors of R. Nethanel were men who, as in his case, combined the dignity of head of the Jews of Egypt with that of physician and adviser to the Caliph. See Dr. Schechter's *Saadyana* and Dr. Bacher's article, *J. Q. R.*, XV, 79, and ib., IX, 717.

[1] This term (which is not given in the printed editions) means that the people were followers of Ali, the son-in-law of Mohammed, founder of the Shiite sect.

[2] This same Nilometer is readily shown to the visitor at the south end of the Island of Roda, which is accessible by means of a ferry-boat from the Kasr-esh-Shama, not far from the Kenisat Eliyahu, where the Geniza manuscripts were found. See E. N. Adler's *Jews in Many Lands*, p. 28, also *J. Q. R.*, IX, 669. The Nilometer is in a square well 16 feet in diameter, having in the centre a graduated octagonal column with Cufic inscriptions, and is 17 cubits in height, the cubit being 21⅓ inches. The water of the Nile, when at its lowest, covers 7 cubits of the Nilometer, and when it reaches a height of 15⅝ cubits the Sheikh of the Nile proclaims the Wefa, i. e., that the height of the water necessary for irrigating

the river has risen and has covered the land for a distance of fifteen days' journey to its full extent. If only half the column is covered the water only covers half the extent of the land. And day by day an officer takes a measurement on the column and makes proclamation thereof in Zoan and in the city of Mizraim, proclaiming: "Give praise unto the Creator, for the river this day has risen to such and such a height"; each day he takes the measurement and makes his proclamation. If the water covers the entire column, there will be abundance throughout Egypt. The river continues to rise gradually till it covers the land to the extent of fifteen days' journey. He who owns a field hires workmen, who dig deep trenches in his field, and fish come with the rise of the water and enter the trenches. Then, when the waters have receded, the fish remain behind in the trenches, and the owners of the fields take them and either eat them or sell them to the fishmongers, who salt them and deal in them in every place. These fish are exceedingly fat and large, and the oil obtained from them is used in this land for lamp-oil. Though a man eat a great quantity of these fish, if he but
p. 101 drink | Nile water afterwards they will not hurt him, for the waters have medicinal properties.

People ask, what causes the Nile to rise? The Egyptians say that up the river, in the land of Al-Habash (Abyssinia), which is the land of Havilah, much rain descends at the time of the rising of the river, and that this abundance of rain causes the river to rise and to cover the surface of the land[1]. If the river does not rise, there is no sowing, and famine is sore in the land. Sowing is done in the month of Marheshwan, after the river has gone back to its ordinary channel. In the month of Adar is the barley harvest, and in the month of Nisan the wheat-harvest.

In the month of Nisan they have cherries, pears, cucumbers, and

every part of the Nile valley has been attained. The signal is then given for the cutting of the embankment. We know that the column of the Nilometer has been frequently repaired, which fact explains the apparent discrepancy between the height of the gauge as given in Benjamin's narrative and the figures just mentioned.

[1] It has only been established quite recently that the periodical inundations of the Nile are not caused by the increased outflow from the lakes in Central Africa, inasmuch as this outflow is quite lost in the marshy land south of Fashoda. Moreover, the river is absolutely blocked by the accumulation of the Papyrus weed, known as Sudd, the סוף of Scripture, Ex. ii. 3–5. The inundations are brought about purely by the excessive rains in the highlands of Abyssinia, which cause the flooding of the Blue Nile and the Atbara in June and July and of the lower Nile in August and September.

gourds in plenty, also beans, peas, chickpeas, and many kinds of vegetables, such as purslane, asparagus, pulse, lettuce, coriander, endive, cabbage, leek, and cardoon. The land is full of all good things, and the gardens and plantations are watered from the various reservoirs and by the river water.

The river Nile, after flowing past (the city of) Mizraim, divides into four heads: one channel proceeds in the direction of Damietta, which is Caphtor[1], where it falls into the sea. The second channel flows to the city of Reshid (Rosetta), | which is near Alexandria, and there falls p. 102 into the sea; the third channel goes by way of Ashmun, where it falls into the sea; and the fourth channel goes as far as the frontier of Egypt[2]. Along both banks of these four river-heads are cities, towns and villages, and people visit these places either by ship or by land. There is no such thickly-populated land as this elsewhere. It is extensive too and abundant in all good things.

From New Mizraim unto Old Mizraim is a distance of two parasangs. The latter is in ruins, and the place where walls and houses stood can be seen to the present day. The store-houses also of Joseph of blessed memory are to be found in great numbers in many places. They are built of lime and stone, and are exceedingly strong[3]. A pillar is there of marvellous workmanship, the like of which cannot be seen throughout the land.

Outside the city is the ancient synagogue of Moses our Master of blessed memory, and a venerable old man is the overseer and clerk of this place of worship; he is a man of learning, and they call him Al Sheik Abu al-Nazr[4]. The extent of Mizraim, which is in ruins, is three miles.

Thence to the land of Goshen is eight parasangs; here is Belbeis[5]. |

[1] In a Geniza fragment C quoted by Dr. Neubauer in *J. Q. R.*, IX, p. 36, this city is called אישמוטמיאתי. Probably the first two letters denote that it is an island. Compare the passage in Schechter's *Saadyana*, p. 91, l. 1, וימלך על נא אמון ואי חנס ואי כפתור. See Note, p. 107.

[2] Ashmun is described by Abulfeda as a large city. We read in a Geniza fragment that David ben Daniel, a descendant of the Exilarch, passed through this place on the way to Fostat, *J. Q. R.*, XV, 87. The fourth channel is the Tanitic branch. See p. 107.

[3] See Koran xii. 55. Sambari, who being a native of Egypt knew Cairo well, explains very fully, p. 119, that Masr-el-Atika is not here referred to, but ancient Memphis, the seat of royalty in Joseph's time. He explains that it was situated on the left side of the Nile, two parasangs distant from Cairo. See Reinaud, *Abulfeda*, vol. II, p. 140.

[4] See *Makrizi*, vol. II, 464, and Grätz, vol. VI, 309.

[5] E. Naville in his *Essay on the Land of Goshen*, being the fifth Memoir of the Egypt Exploration Fund, 1887, comes to the conclusion that the land

p. 103 There are about 300 Jews in the city, which is a large one. Thence it is half a day's journey to Ain-al-Shams or Ramses, which is in ruins. Traces are there to be seen of the buildings which our forefathers raised, namely, towers built of bricks. From here it is a day's journey to Al-Bubizig, where there are about 200 Jews. Thence it is half a day to Benha, where there are about 60 Jews. Thence it takes half a day to Muneh Sifte, where there are 500 Jews[1]. From there it is half a day's journey to Samnu, where there are about 200 Jews. Thence it is four parasangs to Damira, where there are about 700 Jews. From there it is five days to Lammanah, where there are about 500 Jews[2]. Two days' journey takes one to Alexandria of Egypt, which is Ammon of No; but when Alexander of Macedon built the city he called it after his own name, and made it exceedingly strong and beautiful[3]. The houses, the palaces, and the walls are of excellent architecture. Outside the town is the academy of Aristotle, the teacher of Alexander. This is a large building, standing between other academies to the number of twenty, with a column of marble between each. People from the whole world were wont to

of Goshen comprised the triangle formed by Belbeis, Zakazig, and Tel-el-Kebir. He is of opinion that the land of Ramses included the land of Goshen, and is that part of the Delta which lies to the eastward of the Tanitic branch of the Nile. The capital of the province—the Egyptian nome of Arabia—was the Phakusa of the Greeks. A small railway station is now on the spot, which bears the name Ramses.

[1] Ain-al-Shams was situated three parasangs from Fostat, but was not on the Nile, *Jacut*, III, 762. In his day the place showed many traces of buildings from Pharao's time. Benha is now a somewhat important railway station about thirty miles north of Cairo. Muneh Sifte is a station on the Damietta arm of the Nile.

[2] Samnu is perhaps Samnat, Dukmak, V, 20. On Damira see Schechter, *Saadyana*, p. 82; Worman, *J. Q. R.*, XVIII, 10. The zoologist Damiri was born here. Lammanah in the other versions is Mahallat or Mehallet-el-Kebir, mentioned by Abulfeda as a large city with many monuments, and is now a railway station between Tanta and Mansura. Sambari (119, 10) mentions a synagogue there, to which Jews even now make pilgrimages (Goldziher, *Z. D. P. G.*, vol. XXVIII, p. 156).

[3] In the Middle Ages certain biblical names were without valid reason applied to noted places. No-Ammon mentioned in Scripture (Jer. xlvi. 25 and Nahum iii. 8), also in cuneiform inscriptions, was doubtless ancient Thebes. See Robinson, *Biblical Researches*, vol. I, p. 542. Another notable example is the application of the name of Zoan to Cairo. Ancient Tanis (p. 107) was probably Zoan, and we are told (Num. xiii. 22) that Zoan was built seven years after Hebron. It can be traced as far back as the sixth dynasty—over 2,000 years before Cairo was founded.

come hither in order to study the wisdom of Aristotle the philosopher. The city is built over a hollow | by means of arches. Alexander built p. 104
it with great understanding. The streets are wide and straight, so that a man can look along them for a mile from gate to gate, from the gate of Reshid to the gate by the sea.

Alexander also built for the harbour of Alexandria a pier, a king's highway running into the midst of the sea. And there he erected a large tower, a lighthouse, called Manar Iskandriyyah in Arabic. On the top of the tower there is a glass mirror. Any ships that attempted to attack or molest the city, coming from Greece or from the Western lands, could be seen by means of this mirror of glass at a distance of twenty days' journey, and the inhabitants could thereupon put themselves on their guard. It happened once, many years after the death of Alexander, that a ship came from the land of Greece, and the name of the captain was Theodoros, a Greek of great cleverness. The Greeks at that time were under the yoke of Egypt. The captain brought great gifts in silver and gold and garments of silk to the King of Egypt, and he moored his ship in front of the lighthouse, as was the custom of all merchants. |

Every day the guardian of the lighthouse and his servants p. 105
had their meals with him, until the captain came to be on such friendly terms with the keeper that he could go in and out at all times. And one day he gave a banquet, and caused the keeper and all his servants to drink a great deal of wine. When they were all asleep, the captain and his servants arose and broke the mirror and departed that very night. From that day onward the Christians began to come thither with boats and large ships, and eventually captured the large island called Crete and also Cyprus, which are under the dominion of the Greeks. [The other MSS. add here: Ever since the men of the King of Egypt have been unable to prevail over the Greeks.] To this day the lighthouse is a landmark to all seafarers who come to Alexandria; for one can see it at a distance of 100 miles by day, and at night the keeper lights a torch which the sailors can see from a distance, and thus sail towards it[1].

[1] Josephus, who had the opportunity of seeing the Pharos before it was destroyed, must likewise have exaggerated when he said that the lighthouse threw its rays a distance of 300 stadia. Strabo describes the Pharos of Alexandria, which was considered one of the wonders of the world. As the coast was low and there were no landmarks, it proved of great service to the city. It was built of white marble, and on the top there blazed a huge beacon of logs saturated with pitch. Abulfeda alludes to the large mirror which enabled the lighthouse keepers to detect from a great distance the approach of the enemy. He further

Alexandria is a commercial market for all nations. Merchants come thither from all the Christian kingdoms. On the one side,
p. 106 from | the land of Venetia and Lombardy, Tuscany, Apulia, Amalfi, Sicilia, Calabria, Romagna, Chazaria, Patzinakia, Hungaria, Bulgaria, Rakuvia (Ragusa ?), Croatia, Slavonia, Russia, Alamannia (Germany), Saxony, Danemark, Kurland ? Ireland ? Norway (Norge ?), Frisia, Scotia, Angleterra, Wales, Flanders, Hainault ? Normandy, France, Poitiers, Anjou, Burgundy, Maurienne, Provence, Genoa, Pisa, Gascony, Aragon, and Navarra[1]. And towards the west under the sway of the Mohammedans, Andalusia, Algarve, Africa and the land of the Arabs, and on the other side India, Havilah, Abyssinia, Lybia, Al Yemen, Shinar, Al-Sham (Syria). Also Javan, whose people are called the Greeks, and the Turks. And merchants of India bring thither all kinds of spices, and the merchants of Edom buy of them. And the city is a busy one and full of traffic. Each nation has an inn of its own.

By the sea-coast there is a sepulchre of marble on which are engraved all manner of beasts and birds; an effigy is in the midst thereof, and all the writing is in ancient characters, which no one knows now. Men suppose that it is the sepulchre of a king who
p. 107 lived in early times | before the Deluge. The length of the sepulchre is fifteen spans, and its breadth is six spans. There are about 3,000 Jews in Alexandria.

Thence it is two days' journey to Damietta which is Caphtor, where there are about 200 Jews, and it lies upon the sea. Thence it is one day's journey to Simasim; it contains about 100 Jews. From there it is half a day to Sunbat; the inhabitants sow flax and weave linen,

mentions that the trick by which the mirror was destroyed took place in the first century of Islamism, under the Caliph Valyd, the son of Abd-almalek.

[1] It will be seen that the list of names given in our text is much more complete than that given by Asher, who enumerates but twenty-eight Christian states in lieu of forty given in the British Museum MS. In some cases the readings of *R* and *O*, which appear to have been written by careful scribes, and are of an older date than *E* and the printed editions, have been adopted. In our text, through the ignorance of the scribe, who had no gazetteer or map to turn to, some palpable errors have crept in. For instance, in naming Amalfi, already mentioned on p. 13, the error in spelling it מלכי has been repeated. Patzinakia (referred to on p. 20, as trading with Constantinople) is there spelt פיסינק not ביצינך. ורוטר may be read וחטר; I have rendered it Hainault in accordance with Deguigne's *Memoir*, referred to by Asher. Maurienne (mentioned p. 109) embraced Savoy and the Maritime Alps. It was named after the Moors who settled there.

which they export to all parts of the world[1]. Thence it is four days to Ailam, which is Elim[2]. It belongs to the Arabs who dwell in the wilderness. Thence it is two days' journey to Rephidim where the Arabs dwell, but there are no Jews there[3]. A day's journey from thence takes one to Mount Sinai. On the top of the mountain is a large convent belonging to the great monks called Syrians[4]. At the foot of the mountain is a large town which is called Tur Sinai; the inhabitants speak the language of the Targum (Aramaic). It is a small mountain, five days distant from Egypt. The inhabitants are under Egyptian rule. At a day's journey from Mount Sinai is [[5] the

[1] Simasin or Timasin is doubtless near Lake Timsah. Sunbat is spoken of by Arabic writers as noted for its linen manufactures and trade.

[2] Elim has been identified with Wadi Gharandel. It is reached in two hours from the bitter spring in the Wadi Hawara, believed to be the *Marah* of the Bible. Burckhardt conjectures that the juice of the berry of the gharkad, a shrub growing in the neighbourhood, may have the property, like the juice of the pomegranate, of improving brackish water; see p. 475, Baedecker's *Egypt*, 1879 edition. Professor Lepsius was responsible for the chapter on the Sinai routes.

[3] A journey of two days would bring the traveller to the luxuriant oasis of Firan, which ancient tradition and modern explorers agree in identifying as Rephidim. From Firan it is held, by Professor Sayce and others, that the main body of the Israelites with their flocks and herds probably passed the Wadi esh-Shekh, while Moses and the elders went by Wadi Selaf and Nakb el-Hawa. The final camping-ground, at which took place the giving of the Law, is supposed to be the Raha plain at the foot of the peak of Jebel Musa. It may be mentioned that some explorers are of opinion that Mount Serbal was the mountain of revelation. There are authorities who maintain that Horeb was the name of the whole mountain range, Sinai being the individual mountain; others think that Horeb designated the northern range and Sinai the southern range. See Dr. Robinson's *Biblical Researches*, vol. I, section iii: also articles *Sinai* in Cheyne's *Encyclopaedia Biblica* and Dean Stanley's *Sinai and Palestine*.

[4] The monastery of St. Catherine was erected 2,000 feet below the summit of Jebel Musa. It was founded by Justinian to give shelter to the numerous Syrian hermits who inhabited the peninsula. The monastery was presided over by an Archbishop.

[5] The passage in square brackets is inserted from the Oxford MS. The city of Tur, which Benjamin calls Tur-Sinai, is situated on the eastern side of the Gulf of Suez, and affords good anchorage, the harbour being protected by coral reefs. It can be reached from the monastery in little more than a day. The small mountain referred to by Benjamin is the Jebel Hammam Sidna Musa, the mountain of the bath of our lord Moses.

Red Sea, which is an arm of the Indian Ocean. We return to Damietta. From there it is a day's journey to] Tanis, which is Hanes, where there are about 40 Jews. It is an island in the midst of the
p. 108 sea[1]. Thus far | extends the empire of Egypt.

Thence it takes twenty days by sea to Messina, which is the commencement of Sicily, and is situated on the arm of the sea that is called Lipar[2], which divides it from Calabria. Here about 200 Jews dwell. It is a land full of everything good, with gardens and plantations. Here most of the pilgrims assemble to cross over to Jerusalem, as this is the best crossing. Thence it is about two days' journey to Palermo, which is a large city. Here is the palace of King William. Palermo contains about 1,500 Jews and a large number of Christians and Mohammedans[3]. It is in a district abounding in springs and brooks of water, a land of wheat and barley, likewise of gardens and plantations, and there is not the like thereof in the whole island of Sicily. Here is the domain and garden of the king, which is called Al Harbina (Al Hacina)[4], containing all sorts of fruit-trees. And in it is a large fountain. The garden is encompassed by a wall. And a reservoir has been made there which is called Al Buheira[5], and in it are many sorts of fish. Ships overlaid with silver and gold are there, belonging

[1] Tanis, now called San, was probably the Zoan of Scripture, but in the Middle Ages it was held to be Hanes, mentioned in Isa. xxx. 4. It was situated on the eastern bank of the Tanitic branch of the Nile, about thirty miles south-west of the ancient Pelusium. The excavations which have been made by M. Mariette and Mr. Flinders Petrie prove that it was one of the largest and most important cities of the Delta. It forms the subject of the Second Memoir of the Egypt Exploration Fund, 1885. The place must not be confounded with the seaport town Tennis, as Asher has done. In the sixth century the waters of the Lake Menzaleh invaded a large portion of the fertile Tanis territory. Hence Benjamin calls it an island in the midst of the sea. In a Geniza document dated 1106, quoted by Dr. Schechter, *Saadyana*, p. 91, occurs the passage: במדינת אי חנס דבתוך ימה מותבה ולשון נחל מצרים הקרוי נילוס "In the city of the isle Hanes, which is in the midst of the sea and of the tongue of the river of Egypt called Nile."

[2] The straits of Messina are named Lipar, having reference, no doubt, to the Liparian Islands, which are in the neighbourhood.

[3] Cf. Bertinoro's interesting description of the synagogue at Palermo, which he said had not its equal, *Miscellany of Hebrew Literature*, vol. I, p. 114.

[4] Hacina is the Arabic for a fortified or enclosed place.

[5] Buheira is the Arabic word for a lake. The unrivalled hunting grounds of William II are well worth visiting, being situated between the little town called Parco and the magnificent cathedral of Monreale, which the king erected later on.

to the king, | who takes pleasure-trips in them with his women[1]. In p. 109
the park there is also a great palace, the walls of which are painted, and overlaid with gold and silver; the paving of the floors is of marble, picked out in gold and silver in all manner of designs. There is no building like this in the whole land. And this island, the commencement of which is Messina, contains all the pleasant things of this world. It embraces Syracuse, Marsala, Catania, Petralia, and Trapani, the circumference of the island being six days' journey. In Trapani coral is found, which is called Al Murgan[2].

Thence people pass to the city of Rome in ten days. And from Rome they proceed by land to Lucca, which is a five days' journey. Thence they cross the mountain of Genoa, Maurienne, and the passes of Italy. It is twenty days' journey to Verdun, which is the commencement of Alamannia, a land of mountains and hills. All the congregations of Alamannia are situated on the great river Rhine, from the city of Cologne, which is the principal town of the Empire, to the city of Regensburg, a distance of fifteen days' journey at the other extremity of Alamannia, otherwise called Ashkenaz. And the following | are the cities in the land of Alamannia, which p. 110
have Hebrew congregations: Metz, Treves on the river Moselle, Coblenz, Andernach, Bonn, Cologne, Bingen, Münster, Worms, [3] [All Israel is dispersed in every land, and he who does not further

[1] King William II, surnamed "the Good," was sixteen years old when Benjamin visited Sicily in 1170. During the king's minority the Archbishop was the vice-regent. He was expelled in 1169 on account of his unpopularity. Asher wrongly thinks Benjamin's visit must have taken place prior to this date, because he reads כי היא כדינת סגן הכיך *This is the domain of the viceroy.* The Oxford MS. agrees with our text and reads כי היא מדינת גן המלך *This is the domain of the king's garden.* Chroniclers tell that when the young king was freed from the control of the viceroy he gave himself up to pleasure and dissipation. Asher is clearly wrong, because a mere boy could not have indulged in those frolics. The point is of importance, as it absolutely fixes the date of Benjamin's visit to the island. It was in the year 1177 that William married the daughter of our English king, Henry II.

[2] Edrisi, who wrote his Geography in Sicily in 1154 at the request of King Roger II, calls the island a pearl, and cannot find words sufficient in praise of its climate, beauty, and fertility. He is equally enthusiastic concerning Palermo. Petralia is described by him as being a fortified place, and an excellent place of refuge, the surrounding country being under a high state of cultivation and very productive. Asher has no justification for reading Pantaleoni instead of Petralia.

[3] The passage in square brackets is to be found in most of the printed editions, as well as in the Epstein (E) MS., which is so much akin to them, and is comparatively modern. The style will at once show that

the gathering of Israel will not meet with happiness nor live with Israel. When the Lord will remember us in our exile, and raise the horn of his anointed, then every one will say, "I will lead the Jews and I will gather them." As for the towns which have been mentioned, they contain scholars and communities that love their brethren, and speak peace to those that are near and afar, and when a wayfarer comes they rejoice, and make a feast for him, and say, "Rejoice, brethren, for the help of the Lord comes in the twinkling of an eye." If we were not afraid that the appointed time has not yet arrived nor been reached, we would have gathered together, but we dare not do so until the time for song has arrived, and the voice of the turtle-dove (is heard in the land), when the messengers will come
p. 111 and declare continually that the Lord be exalted. | Meanwhile they send missives one to the other, saying, "Be ye strong in the law of Moses, ye mourners for Zion, and ye mourners for Jerusalem, entreat the Lord, and may the supplication of those that wear the garments of mourning be received through their merits." In addition to the several cities which we have mentioned there are besides] Strassburg, Würzburg, Mantern, Bamberg, Freising, and Regensburg at the extremity of the Empire[1]. In these cities there are many Israelites, wise men and rich.

Thence extends the land of Bohemia, called Prague[2]. This is the commencement of the land of Slavonia, and the Jews who dwell there call it Canaan, because the men of that land (the Slavs) sell their sons and their daughters to the other nations. These are the men of Russia, which is a great empire stretching from the gate of Prague to the gates of Kieff, the large city which is at the extremity of that empire[3].

the passage is a late interpolation, and the genuine MSS. now forthcoming omit it altogether.

[1] See Aronius, *Regester*, p. 131. This writer, as a matter of course, had only the printed editions before him. His supposition that משחראן is Mayence is more than doubtful, but his and Lelewel's identification of מרנברק with Mantern and בסינגש with Freising has been accepted. Aronius casts doubts as to whether Benjamin actually visited Germany, in the face of his loose statements as to its rivers. It will now be seen that he is remarkably correct in this respect.

[2] The Jews of Prague are often spoken of in contemporary records. Rabbi Petachia started on his travels from Ratisbon, passing through Prague on his way to Poland and Kieff.

[3] Benjamin does not tell us whether Jews resided in Kieff. Mr. A. Epstein has obligingly furnished the following references: In סדר תנאים ואמוראים, Grätz, *Monatsschrift*, 39, 511, we read: וה"ב ר' משה מקיוב שאל את פי ראש ישיבות. In ספר הישר, *Monatsschrift*, 40, 134, מפי ר' משה מקיוב מפי רבינו תם. This Rabbi Moses is also mentioned in *Resp.* of R. Meir of Rothenburg, ed. Berlin, p. 64. Later records give the name ר' משה בר יעקב הגולה מקיוב,

It is a land of mountains and forests, where there are to be found the animals called ermine, sable, and vair[1]. No one issues forth from his house | in winter time on account of the cold. There are to be found p. 112 people who have lost the tips of their noses by reason of the frost. Thus far reaches the empire of Russia.

The kingdom of France, which is Zarfath, extends from the town of Auxerre[2] unto Paris, the great city—a journey of six days. The city belongs to King Louis. It is situated on the river Seine. Scholars are there, unequalled in the whole world, who study the Law day and night. They are charitable and hospitable to all travellers, and are as brothers and friends unto all their brethren the Jews. May God, the Blessed One, have mercy upon us and upon them!

Finished and completed.

ADDENDUM.

In concluding these Notes it is not out of place to mention that soon after the publication in 1841 of the work on Benjamin by A. Asher, which has been so often referred to, there appeared a review thereof in consecutive numbers of the Jewish periodical *Der Orient*. The articles bore the signature *Sider*, but the author proved to be Dr. Steinschneider. They were among the first literary contributions by which he became known. Although written sixty-five years ago his review has a freshness and a value, which renders it well worth reading at the present day. The ninetieth birthday of the Nestor of Semitic Literature was celebrated on the 30th of March this year, and it affords no little gratification to the writer, that Dr. Steinschneider has accepted the dedication to him of this the latest contribution to the "Benjamin Literature."

MARCUS N. ADLER.

[1] The vair (vaiverge or wieworka in Polish) is a species of marten, often referred to in mediaeval works. Menu-vair is the well-known fur miniver.

[2] Lelewel, having the reading אל סודו before him, thought Sedan was here designated. H. Gross suspected that the city of Auxerre, situated on the borders of the province of the Isle de France, the old patrimony of the French kings, must have been intended, and the reading of our text proves him to be right. The Roman name Antiossiodorum became converted into Alciodorum, then Alcore, and finally into Auxerre. The place is often cited in our mediaeval literature, as it was a noted seat of learning. The great men of Auxerre, גדולי אלסירא, joined the Synod convened by Rashbam and Rabenu Tam. See *Gallia Judaica*, p. 60.